

[illegible]

«Արեւիքը վնասայող իւրաքանչիւր քանադարձ
տամն բանից առաջ ծանօթմանում է բնութանը»
հերկը և կամ ինչպէս, որ ասումսն այնտեղ—
մայրկիւր հետ։ Համարն է, որ ասուողը անուս
ուղեորին առաջին ծառայողն ինձը՝ նոյ
գոյ՞քը շողենաւից հիւրանող տանելով, և կրկ
նաման է, որ անուսն վերջին ծառայող ին
չին ցոյցը հիւրանողից շողենաւ կրկնու
յաւելցող պատահանում է, որ համարը ճանադարձ
անձն անպատ տեղադրուում է իմէ զրի սակ
ւորիքնան աղաղաւ եղբերին մօտնաւոր
և կարող նաեցի զիս հանել տանելով, իմ նա
մանաւոր պատարաբակի մէջ տեղէ տեղ շր
լով և իմ վերջապէս՝ բառիս յատուկ նշան
կութիւնամբ՝ մարտ մնուլակից յետին պատ
հաւ իմ իմարտ գրանիւր կրկնաւոր ուղեոր

Հայտարարությունս դատաւան մէջ
Հայոց լիզուն անցնում են մի ձևերա-
րի վրայ, որ թարգմանած են մի
քանի գեմադրանքներ: Իմ կարծիքով
աւելի օրոտուէտ է այդ առարկան անցնել
Պ. Տէր. Ղևնդկանցի Մայրերի լիզու-
րի վրայ, որ այժման դատաւան ձևերակները
մէջ նախապատիւ տեղն է բռնում: Այլ
դատաւան աշակերտները չեն կարողա-
նում արատասնել այնպէս, ինչպէս
պէտքն էր, նոյա կազմելը յայտնի ա-
ղաղաց էր իրանց դարգացողութեան պա-
կատութեանը: Եթէ է մեղաւոր Հայրենու-
մի՛ լն, երբ խօսքը այդ դատաւանս այլ
աւարկայի մակն էր: Տեսնուչ պատաս-
խանում է մի վարժակալ: - Խճու. Հա-
մար, կրկնում մի՛ Հարցը: - Ըրովհան
մի քանի վարժակալներն ու մի քանի
ձևերակներն աղգեցողութեան տան են բն-

Ինչն որ պատմութիւն Յենէլէի իւր Տիկեմարթի
Տիւրքոսի վաճառաւաճութեան վրայ երբայայտ
մը վարդաց արդէն անցել է հասարակ ու մաշ
ւած ըանձրի կարգը, բայց շատ Արեւելոս պի
տուածուած է ինչը ըստ ինչեանս անտիտալի բա
նէրն անգամ տալապի յայանի չեն, ուստի պէջ
եմ համարում ասիլ մի ըանձի իւտը Օմանեան
մայրաքաղաքի առեւտրական նաւգամանաց վրայ
որդէն զի վերմանացի ընթիկըցողը կարողանա
հաշիւաւոր հայ համայնքի բուն նշարթի ինչ
«Տաճիկը սովորապէս չափ թիւ ըն բունակութիւն
ունի վաճառականութեան համար, այս կարծ
արդէն լիւր անգամ կրեմանք իւտը մըջ իւ
թիւթիւթիւ Օմանեան պետութեան առեւտրի խա
խառ կայքի ինան գաղտնիքը: Թիւրք ազգի իւ
րեմն է թիւթագաց պետութեան համար՝ ասե
տուրն ընդհարապէս գեւառեւերն չա
նոցը ձեւտում: Ե միայն սոցա հարուստալու
նշարտող գործ է համարում, Ե այս պատճա
ռով պետութիւնը չափ անտարբեր է առեւտ
րաբարաւաճմանը օժանդակող կարգադրութեան
նկատմամբ: Փողոցներէ Ե ճանապարհներէ չե
նակութիւնը, կրպիթողներն, վիտաւոր, վաճա
ռական նաւատարմորդն Ե ոոցա վերաբերեալ
լըր օրէնդրութիւնըր տակաւին կիտով չա
րաբարաւաճան արբջ մըջ են, Ե Ղչեմբէ իւ
րամը դեռ մինչեւ այսօր չէ յօժարվում ասան
ներ ընդունելու: Տակաւին ըանի մի տար
անցը կտաւադարութեան չըմաններէ մի իւր
խորհուրդ կար փակելու Պօլսի նաւահանգիս
տըրը աղբաց, մինչեւ անգամ Ե Նոյն իսկ թիւթ
քի վաճառական նաւերի համար, Ե թիւթ
այս նշարտողը գաղափարը Նոյն ժամանակ
կրկու երեք պարտաւելի մարդկային ասուղ ը
նակաւաճութեանը դարձուելով քայքայուեցա
րաց Ե այնպէս կարելի չէ պնդել որ իսպա
ռակուրդը դուռած լինէր: Արեւելոս Պօլսի առեւտ
րական դարձ պարտ է ինչն նոյպ իւր աղա
լութիւնն Ե յատափաղուութեան միջոցներ

Դպրոցի ո՛չ ներքին և ո՛չ արտաքին
կողմից չէ նշմարվում յառաջադիմում լինա
նշան: Արդար և ամեն մի Հասակացող ցա
ռ, ո՞ր հոյակաւ կենդանութեամբ ապայա
տեսութեամբ է կրեաւ: Մեր կարծի
քով ուսումնարանի յառաջադիմում լինա

ՏԱՍԱ զպոլեականները Պոլիս զպոլե ընդհանրապես իրենցիկ զսն են կազմում և մանավանդ են առանձինս վիտանապոլեան հեղափոխության ինքնակամ զսն զնում իրենցիկ վայր Զմաքսիս սահապատ ազնութեան գեղեցիկ համարախ անարարտ պատանեկութեամբ, նոքա սահմանում են իրարու մէջ մի համարախութիւն, որով մէկ զպատու պատկանող համարե միշտ որոշ կարող զիտում, որակին կանխածը զայտարարին են շահանում և բոլոր արդիւնքը շարաքէ չարաքէ և կամ յառէ ամիս իրարու բաժանում, յիշարախ աստիճանի սահապատիւն և ժաժկախութիւն զբարեկտ, ամեն տեսակ չալալքանք իրարու զիտել և արարալ մէկ իրենցիկ բաղձախաւանձին միջին Չատիկ երկը որեկը հանգիստ շնորհկալքեթ բոլոր գումարած զբարե նոքա ուղարարում են հայրենիք և այս զրաման կերակրալին ընտանիքը, միարար են շարիկ

Հայր Սուքիասը մեծ սխալմունք է կարծում, եթե Մեղուն հրատարակել է անբանի տարի ստանից առաջ՝ և ոչ «1 տարի» 25 կուսակիցներ և ոչ երկու։ Հայր Սուքիասը չէ կարող և չէ հերքում փաստի իսկությունը։ Ազդէն փաստօրէն յայտնի է, որ մի քանի տարի առաջ կուսակցութեան ներքէ կառուցել են հիմնական վանքը, ուսկէտք է կարգադրել ինքն և օրիորդները ըստ այդ առաջարկութեանը ժողովուրդային 2ին հերքել թողութիւն այն պատճառով, որ նա ժողովուրդը, թէև առաջ կարող էր համակրութեամբ նայել այդ նշանակութեամբ, ըստորում քաղաքի մէջ չկար ոչ մի կանոնադրութեան որդական դպրոց, իսկ այժմ, որ հանգուցիւ Արդիութեան շնորհիւ հիմնած օրիորդական դպրոց յառաջարկէ մի լիովն ընթանում է, աւելորդ կլինէր քաղաքի յոյժից պաշտպանել ինքն երեւակայական վանքի մէջ փակուած օրիորդները երեւակայական դպրոց ինքն երկու խառն լատպաշտ կանոնից նկատում։ Այսպէս այս է միակ պատճառը, որ ժողովուրդը հերքել կուսակցութեան կանոնից առաջարկութեանը և ոչ թէ նորա (ժողովուրդը)՝ «անկողը համարելին իրենց կուսակցութեան պատճառով» ինչպէս հրատարակում է Սուքիաս ժողովուրդը։ Տեղական ժողովուրդի օրինակութեան միայն ոչինչ չկար յայտնած։ Սուքիաս վարդապետը ինքը այս

Անցնելով քաղաքի մայր եկեղեցու հա-
ռուի վերայ, Հայր Պարովանը պարզապէս
մեղանչում է ճշմարտութեան դէմ: Նա
հերքում է ժողովրդի իրաւացի և փաստա-
բէն արտունջը. նա չէ կամենում լսել
ժողովրդի բողոքը և իւրեան մխլթարում
է նորանով, որ Վերնօթինեակ աւուրել մըջ,
ժողովը և երկու հազար ուսրի թող նա
ժողով է աւելի, քան 2000 ուսրի, մենք
նորան ցանկանում ենք լիակատար յառա-
ջապիւնութիւն. բայց թող չմոռանայ Հայր
Սուբիաթը, որ այդ յաջողութիւնը զեռ-
ևս ապացոյց է արտունջ չ'իլնելուն: Տըր-
տունջ կայ և լինելու է, քանի որ հոգա-
բարձութիւնը և իբրեւ նորա պարալուի
Սուբիաս վարդապետը արհամարաբով
պէտք է նային գործի հանգամանքին: Ե-
ւրէ իրողը կամ արտունջ չկայ ժողովրդի
կողմից, ապա ինչը հարկաբոյց պատա-
ւելէ հոգաբարձութիւնը, թախանձել
նոյն իսկ վարդապետին կողմէլ ցուցակ
նուիրատուողներին. ինչ՞ միշտ այժմ էլ
գիտում սորա կամ նորա օգնութեանը
գումար ժողովելու. ինչէ վերջին անգամ
ինքը Սուբիաս վարդապետն էր հարկադրու-
ած գումար ժողովելու և ո՛չ թէ
գորա համար իսկ նշանակուած պատուեկի
հոգաբարձութիւնը: Երեւ մի յայտնի
պատճառ կար, որ այս հանգամանքները
յառաջ և կան: Այս հանգամանքները ու-
րանալ կարող են միայն այնպիսի մարդիկ,
որոնք ընդունակ են կարծելու, թէ Վերա-
կալը կամ Մարտիրոսը եթէ յանդգնում
են խմանալ թէ ո՞ր դնայ և ի՞նչ նշանա-
կու լինալ ստացաւ իւրեանց տուած գու-
մարը, ալ նորա համար և միայն, որ այդ
յայտնադն Վերսովը կամ Մարտիրոսը՝
մեկնում են ծախարարը և կամ գանձա-
պահ լինել: Եւ թէ հայր Պարովանի պարզ

«1865 թ. ստորագրելի քուերայի մասնաշաղկապի զուգիցիացիքի վաճառական չարախի երեկոցիկի լեռն տալիս է իւր համալրի 2000 վրա, որ տուր իւր մի սղեւանարի մօտ, և ինքը խառնախառն թողելով չորսուկ մամուռաւոր, համարը դիտարկել է սղեւանարի մօտ, բայց նրա հաշուէտեղ չէր գտնուող դիտարկող դատում է տիրոջ խառնախառն և ներք վախճան սկսում է դիւրաւորաւ թիւն անել, բայց դիւրաւ ու մէջ յանկարծ բընդում է ջրակալի, և արդիւնէտ երկուշաբթի թիւ օրը հողալիս ածն էր, ուստի վաճառական միտնող երեկոցիկի զալլի է ջրաղբի ու հանում է իւր համարը ուղղութիւն վիճակի մէջ, համարը ամբողջ երկու դիւրեւ առանց իւր օդնութիւն

«Արեւ պահակըը ներկայացնումէ համայնեքի
լուսմը մի ըստ լուսանկար կայսերական պատ-
կերահանացն Արշակունի, մէջ առնի կանգնած
քաջակազմ մարդն իւր հակապակն ուժով ամ-
բողջ Պարսկ յայտնի մի անձնաւորակիւնէ
Մի օր Տրդէնի ժամանակ սա չարակի վրայ
վար իջկցուց 16 սոր բարձր աստիճանից 350
ջրա սննցող դարձուրելի մի բնւ մի վայր-
կեան անդամ հանդիստ չառած փողոցն ի փո-
ղոց ցնդով՝ ապրաւ դան ուր օր պետա էր»։

(Ueber Land u. Meer. № 19. 1873)

ցուցակ կազմելու պարզ նպատակներ փափակում ենք, միայն երեք անձանց ընտրել, այսինքն նա ցուցակը ներկայացնելով Ապրիլի 2-ին, երեք անձանց մեղքը լավից ժողովի ներսին: Այժմ նորա առաջ յանդիմանում էին, միայն երեք անձանց, ինչի նա կանչելու միայն երեք անձանց է: Այսինքն նորանց չյայտնեց իւր ցուցակը: Հայր Պարզեանը ցուցակը ժողովին ներկայացնելով, չբաժանեց: Նա պատահեց, որ այդ ցուցակը մնա կամ ուսումնարանի դահլիճում կամ հոգեւոր կառավարութեան մէջ և կամ քաղաքի զեպուստաների կոնտակտում, որ իւրաքանչիւր ցանկացող ազատորէն դնէ նորան: Այս պատուէրի դէմ ներկայ ժողովից ինչ լինի Հայր Սուքիասը: Ներկայ եղողները ասացին, որ կամենալով որդեգր այս ցուցակը, նորանց ոչ որ ոչինչ բան չէ կարող հասկանալ, բայց որով որդեգր միայն մտադր է: Իսկ վեճը մտադր վերայ չէ, այլ ծախքի վերայ:

Այս բնէ բաներ են պատահում և ինչ բաներ են ծնում արդարեւ և բոլոր և ոչ թէ դանձապահ և ծախարար լինելու ցանկութիւնը, ինչպէս կարծում է Հայր Պարզեանը: Նա զարմանալով բացառականում է, թէ լուր հաղորդող պարսնը որ դանձարանին կախարարէ, եկեղեցւոյ և ուսումնարանաց մասին ոչ մի կանոն, որ դանձարան չունենայ բացի ժողովրդական ծրարանարում թնկնել: Եթէ Հայր Սուքիասը հերքում է դանձարանը, ապա որ անխնայեցիկ կերպով կայրեց, որ երեք անձանց ցանկանում են լինել դանձապահ:

Սուքիաս վարդապետը բարձր գնելով ժողովրդի զին տակ, քննէ, քննէ երգելով խոստանում է զարթեցնել նորան 1874 թուականին (երբ լինելու է երկը և մահից ընդհանուր հաշիւը) իւր արարեալ ժողովրդի յանկարծ աչքերը կրացէ և կանանք իւր առած անպայտ և անհաշիւ գումարով պատուելի հոգաբարձութիւնը կանգնեցնել է Աստուծոյ հոգաբարձութեանը և հրաւիրում է նորան արթնել մատուցանելու Աստուծոյ հոգաբարձութեանը շնորհ: Հաշիւապահութեան համար Հայր Պարզեանը լուր հաղորդողներ զըլլ լին վարդապետական քաղաք կարգալով, խրատում է, որ նորա զործունեաց և արդիւնաշատ վատասեալութիւնը հասարակական զործոց մէջ կողմնակի անխաղաղութիւններով չվերադառնալով արանջող անուանելով, և աւերանում է օգուտ ոչ մի տանելու և որոյ մասնին չապրել թող միտանալ: Երեք անձանց ընտրել փոխադարձ փորձ է փորձում փոխել և տեղեկագրութիւնը ընտրել, մենք կարծում ենք, որ դա Հայր սուրբի ուղիքի վեր կը ընկնի... Ինչպէս զիստ Հայր սուրբը, որ մենք չենք մանում և մանողներին էլ արդեւում ենք: Դուք է մենք նորանց աւերել երախտը ունենելը այդ եկեղեցւոյ վերայ, որի համար Նա երեք անձանց բերան փակեց:

Թող ներքին մեղ Հայր Սուքիասը, որ այս տեղ մենք հրատարակեցինք այն, ինչ որ նորա ուղղակի պարտականութիւնն էր:

Անբողիտ:

Ս. Պետրոսեանից պ. Մ. Միսնարեանը գրում է, որ քանի մի քաղաքից գնելով նորա «Հայկական կանոնադր և վարչութեան», գաղափարները, հարցնում են, թէ արդեւ ընդունված են դրա որոշիչ գործողութիւնը և թէ Աղբակի կառուած առաւել և և և կարողանալով տարածել դրութեան գաղափարները, եթէ զիտեալին, որ թիֆլիսեան Ներսիսեան Աղբակին և Հոգեւոր զորութեան ընդունված են: Պ. Մ. Միսնարեանը խնդրում է մեղ յայտնել, որ վերոյիշեալ գաղափարները տարածվելով անխնայաբար յետոյ ընդունվեցան Մոսկովայի Լազարեան ձեռնարանում, իսկ Ներսիսեան զորութիւնը վերադարձան նա ձեռն տեղեկութիւններ չունէ: Որքան յայտնի է խաղաղութեան Ներսիսեան ուսումնարանի հոգաբարձութիւնը ոչինչ տնօրէնութիւն չէ արած այդ զբոյժ մասին:

Անայցիտայից պ. Արիստակէս Սարգսեանը հաղորդում է, որ յուլիսի 7-ին և 8-ին կատարվել է Կարապետեան և Կիսրայեան ուսումնարանների պարզեալութեան հանդէսը: Ուրիշ տարիներ այդ օրը հոգաբարձութեան հաշիւ էին ներկայացնում ժողովրդական և ազաւազային լրագրերի միջոցով: Նրա տարակուսում, Անցեալ տարի, թէ և հաշիւ կարգադրվել էր, բայց անպայտ պատճառով մնացել էր առանց տպագրութեան: Իսկ այս տարի ընդունվին հաշիւ անգամ չէ կարգադրվել:

Անայցիտայի Կարապետեան և Կիսրայեան ուսումնարանների հարցաքննութիւնները հաւատակ ընդունած ձեռն, ծածուկ կերպով է եղել: Ժողովրդից միայն ամառապանային են լինաց տուել: Պատահական հանդիսականներ, իրի միւր հայոց լեզուի հարցաքննութեանը հաղորդում է, որ մայրենի լեզուի մէջ աշակերտները չառ թող էին: Այն աշակերտը, որին քերականութիւն և ճարտասանութիւն են ուսանում և կրիչ կարգում, երկու տող աշխարհարար գրել էին կարգադրում:

Մեղ հաղորդում են, որ նորեւում Սաղեան զեղի ծխական քանանան լուսարարել է մի երկամեայ ճարտի, որ երբ տեսնում է ընդունելու ընկած գիւղի մէջ իւր անպատուութեան լուրը, ասում է. «Դու է մանկ, քան այսպէս անուն ունենալով կեղծանի միտք, և ուսում է դառնի (միջոցով): Բաղդադարարան սկսեալը հասկանալով չուսումնասիրել և կարել մածուն և օսակազմում է փոքր ի շատ է դիւր զորութիւնը: Այժմ նա թուլացած է մարմնով և աչքերի լույս էլ սկսում է պալատիլ:

Ալեքսանդրապոլից մեղ հաղորդում են հետեւեալ երեք լուրերը:

— Չնայելով, որ քաղաքի մայր եկեղեցւոյ հաշիւը մինչև օրս էլ ներկայացրած ժողովրդին համաձայն նորա պահանջմանց, այնուամենայնիւ Սուքիաս վարդապետը ինքը անձամբ սկսել է փող ժողովել: Ժողովուրդը չէ խնայում իւր տուրքը յարգելով վարդապետին:

— Ալեքսանդրապոլի զեպուստաները, յունիսի վերջերս, քաղաքացիներին ժողով կարգելով, յայտնեցին Աստուածամայ եկեղեցւոյ երեսփոխանի հաշիւառաններ յայտարարութիւնը: Պ. Երեսփոխանը դեպքանագիտական ընդունալութիւն արտայայտեց, Նա պահանջեց, որ իւր անձը անմեղմանալ լինելով, ժողովուրդը կարող է խօսի նորա հետ ոչ անձամբ, այլ գրաւոր կերպով: Պարտքը երեք կամենում էր կանցեցալով հիմնել: Բայց «Երախտաւոր», ժողովուրդը չլիւրով նորա առաջարկութիւնը, որը հաշիւ նորա հաշիւառանութեան պատճենը, որ նա գնելով իւր հաշիւները գտնի կամ արդարութեան կամ վերադարձում 800 ուրբի:

— Մեր ընտանեկան գրականական անուանումը երեկոյն մայիսի վերջերս զայտարարեցին չուքերի և կարկառաւան անձերներին պատճառով...

Կիւրակէ, ամսոյ 29-ին հայ դեռահաս երիտասարդների խումբը կերակրացեալ հաւաքարի մէջանի մօտ, պ. Մատթեոսեան նոր շինած անկի մէջ բարեկրթական նպատակով «Ի ալ ալ զ ալ զ» կատակերով ինքն երկու զործողութիւնով: Ինչ ճշգրիտեանցի, երկու ուսուցիչ քաղցած են, երկուսն էլ փող չունենեք, վարձով մէկ զործողութիւնով և զանաւ կարգալով ինչից և աղբային երգերից: Տեղերի գինն է առաջին կարգը 2 ու, երկրորդը 1 ու, երրորդը—50 կ, և չորրորդը 25 կ: Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյան:

Թմրազորութեան հնարակալութեամբ տուցաւ արժ. հայր Վերդ վարդապետ Սուրբ Նեանից նորա թարգմանած ընդհանուր պատմութեան երկրորդ հատորը (միջին դար):

ՆԵՐՏԻՆ

Ինքնուրույն, որ վերջին անգամ հետեւ է ուսուցանել զործնելին, արդէն յայտնի է, որ թիֆլիսի պատերազմը շնորհիւ Ռուսաց զօրքի, վերջապա յաջողութեամբ: Ռուսաց երեք զօրաբաններ, որ զուր էին եկել զանապառ տեղերից, զինելով թիֆլիսի խանի տեղութեան դէմ մայիսի 29-ին երեքն էլ պաշարել էն խանի մայրաքաղաքը:

Իսկ իւր զօրքով անձնատուր եղաւ և ուսուցանալու է գլխաւոր հոգը նա, անընդ յետոյ էր ապաստել դերկներին, որ դարեւոր ժամանակից չարարվում ու տանջվում էին թիֆլիսում: Սորա մէջ գտած մեծ մասը պարսիկներ էին: Այժմ ռուսաց լրագրողը հաղորդում է ի լոյս այն դաշտախորհրդի վրաս, որ պայ-

մանները, որ կապել են Ռուսները թիֆլիսի հետ:

1) Թիֆլիսի տեղութեան վերայ զորքում է 2,000,000 պատերազմական հարկ, որից 1,200,000 տալու է թիֆլիսի իսկ 800,000 թուրքմէն — եղուրէն: Գեղը, որը թափառում են թիֆլիսից հարաւային կողմերում և որոյ բնակութեան զլուսւոր տեղն է Կաղալա քաղաքը, հարկի տալը պէտք է լինի եօթն տարու ժամանակով: (այս ժամանակու միջոցը դարձ է թիֆլիսի տեղութեան ինքնակամ ուժերին համաձայն, որ հանում է տարեկան 400,000 մանէթի):

2) Այդ հարկի տալու ապահովութեան համար մինչև ի վերջը ուսուց զօրքը պէտք է բնի յետագայ տնայեղ անընդ (ա) Չուրխան, փարթիկ բերդ 3000 բնակիչներով, կանգնած է Ամու—գարնիայի աջակողմեան տիւր վերայ (բ) Կաշգարու քաղաքը 5000 բնակիչներով, որ գտնվում է Ամու—գարնիայի ձախակողմեան տիւր վերայ:

3) Ռուսաց զօրքի մնացած ժամանակ թիֆլիսի մէջ, պէտք է կերակրեն նորան տեղական բնակիչները: 4) մահու պատվով թիֆլիսի տեղութեան մէջ արդիւնում առ յաւիտեան, 5) թիֆլիսի տեղութիւնը խանի կառավարութեան տակ մնում է անկախ: 6) թիֆլիսի տեղութեան բնական սահմանը, պէտք է լինի Ամու գարնայի գետը: Թիֆլիսի նախկին կառավարը Ամու—գարնիայի աջակողմեան տիւրում տնտեսում է բուսական, որպէս պարզէ այն ծածուկալութեան համար, որ բուսարաջը առած է ուսուց այս պատերազմի ժամանակ: 7) Ռուսաց զօրքը Գեներալ Կառլսֆելտին առաջնորդութեամբ գուր է գալու թիֆլիսի մայրաքաղաքից այս տարուայ օգոստոսի 15-ին:

Ալեքսանդրապոլից մեղ հաղորդում են հետեւեալ 16 լուրերը:

— Ալեքսանդրապոլի մարտանքով Ռուսիայից եկած է 1871 թ. 4200 հասնող 20 ուրբի արծաթութեանը 72 թ. 4500 հասնող և 361 փութ նոր ձուլը երկուսի գինը 248 ուրբի: Պանի 71 թ. 2750 փութ գինը 2750 ու, 72 թ. 5095 փութ. գինը 5095 ու, Կովի իւր 71 թ. 941 փ. գինը 5649 ու, 3533 փ. գինը 21684 ուրբի: Հում մեղք 71 թ. 2 փութ գինը 12 ուրբի. 72 թ. 116 փութ գինը 506 ուրբի:

— Զիւրակի բնակիչները, որ մտադիր էին քաշել Սիսիանու կողմ—Բաղդադ (Մեղու ԱՅ 22) այժմ թողել են իւրեանց դիտարկութիւնը, ընտրելով պատգամաւորները զին հաւանել Սիսիանու:

— Մեր քաղաքի վարչութիւնը կարգում են երկու քաղաքային երեսփոխաններ (զեպուստան) և դրա իւրաքանչիւր տարի փոխվում են: Քաղաքի անտանական գումարը դրանց ձեռքում է և դրա արկաւազեան տնտեսութեան համաձայն, աւելորդ են համարում օրինից տարի հաշիւ տալ իւրեանց ընտրողներին: Չարքաները շատ քանի են ասում միշտ, ասում են, որ նորա եղած գումարի վերայ նախքան միշտ նախապատեան անմեղ ապրել: Քաղաքացի մտադիր են կարգել իւրեանց մեջից մի ամառնորդ զեպուստաններ զործողութիւնը զնորոգութեան տակ ձգելու:

— Ալեքսանդրապոլի և Եւֆրատի գաւառների տանաններում մարդապաշտութեանը յաջաբար վումբ: Վասնոր մեղանում կարծում են, որ արդէն յայտնի Կաշառաների որդին կարգել է մի խումբ և վրդովում է բնակիչներին: Պաշտանական կերպով էլ յայտնի է:

— Երեսնու հաւանական դատարանի բաժանումը յունիսի 10-ից արդէն բացել է իւր նիստերը Ալեքսանդրապոլում: Կաշաղիները ըստ մեծի մասին տեղական հայերն են: Նիստերը կկնջանան յուլիսի 15-ին:

— Միսնարի աղբիւր պատճառով, որ գործադրվել է յուլիսի մէկից, մեր քաղաքում ծախւեց անաղին քանակութիւն ծխախոտի, իսկ նախկինը համարեն դատարկեցան:

— Ծաղիկ պատուաստման վերաբերեալ օգուտաւ մէջ (Մեղու ԱՅ 19) առաջին երեսնուց սեպտեմբեր, Հարկաւոր է կարգաւ պայքաւ: Երեսնու բան է, անկարելի է, որ ժողովրդի

բոլոր անդամները ևս առանց բացառութեան պարտաւի զիտութիւններով:

— Ջալալօղլու ծխական ուսումնարանում այժմ ուսանում են 50 հայ և 5 յոյն տղաք տարեկան 12 ուրբիով իւրաքանչիւրը, որ տնորդ մուսը ուսումնարանի միսնայն աշակերտները կանէ 660 ուրբի: Այժմ պայմանագրով և տարեկան 300 ուրբի առիւթով հրաւիրել են Սանահնից, ուսումնարանը կառավարելու, ծրարին Մարտիրոս վարդապետին, որ երեւմի կողմ է երուսաղէմի միաբան:

— Յունիսի 28-ին մեր քաղաքից մուրվաւած մօտ 1000 հողի Արիստակէս Կարապետի ինքնակամ յարգալիցութեամբ էին իւրեանց բարեկամներին—ուխտաւորներին—զեպի տուրք կառավար: Ժողոված հայերի մի բաժնի մէջ և սահմանադրու ուսու կաղախներ մէջ ծագում է անբաւականութիւն և կոխ: Ներկայ է զբաւանում քաղաքի հայ պրեստաներից միւրը, որը փոխանակ խաղաղացիները զրգալած քաղաքի միւրը, բարձրագոյն գտնում է կաղախներին ուսուրէն օգորդներ այդ արժէք աշխատելու: Եւ երաշխաւոր եմ ձեռք տեղ: Այդ խօսքից կաղախները ստանում են վատահալիւն, իսկ հաղորդ աւելի են զգուշվում և յարձակվում են պրիտուալ յետեցի, որ միւր ձախայ տան մէջ հալու կարգադրում է պատուարովի անորի բարկութիւնը: Այս հանգամանքի վերայ այժմ քննութիւն բացվել:

— Ասում են, որ մեր Ալեքսանդրապոլի գաւառի գիւղականները մէջ այժմ կայ մինչև 10,000 ուրբի: Ինչ ինչպիսիք և եթէ նորա մինչև այս տարուայ յուլիսի մինչը չեն փոխել նոր թղթի վրայ, դրանում մեղադրում են տեղական ոստիկանութեանը, որ իւր ժամանակին չէ հրատարակել զիւրացող մէջ այդ կայ: Երեսնու հրատարակ, Այժմ, կարծեմ, հաճախեալ իշխանութեանը միջնորդութիւն պէտք է անէ փոխաբային ինչ փողերը ընդունելու:

— Յունիսի սկզբից Չերեկի ձոր անտանաւած ծառանոցում իւրաքանչիւր կիրակի օր անում է զիտութեան երաշխական խումբը և կատարում է բացօթեայ տեղը պարահանդէս:

— Ռուսաց գերաստանական խումբը մտադիր է նորոգել այս սեպտեմբերին ուսուց ընդունվ ներկայացանները:

— Ամենօրեայ և դարձուրելի անձերները այժմ լուրջով կաշաղ են:

— Մեր քաղաքի բնակիչներից մի քանիսը մտադիր են քաշել բաղրովին գեպի նորաշէն Միսնայիկով: Բաղրաբը:

— Այս սեպտեմբերին, ասում են, շատ զօրք պէտք է հաւաքուի մեր քաղաքը և փոխաբային ներկայութեամբ պատգամաւորական ձեռնպէտքը յարձակվին Ալեքսանդրապոլի անկողին վերայ և այս վերջեր պէտք է պաշտանել իւրեան և յարկութեամբ յոս դարձնէ ինքնանա յարձակումները:

— Մեր գաւառական ուսումնարանի մէջ յունիսի 10-ին աւարտվեցան քննութիւնները: Պատգամական դատարան 86 աշակերտից փոխաւորին առաջին դատատուն միայն 6 աշակերտ: Առաջին դատատուն 19 աշակերտներից զեպի իւրեանց դատատուն 15 աշակերտ, երկրորդը 12 աշակերտներից զեպի երրորդը 10 աշակերտ, իսկ երրորդ դատատուն 9 աշակերտներից ուսման ընթացքը աւարտեցին 8, որոնցից միւրը ուսու է և 7 հայ:

Մեղ գրում են, թէ Սալահուդին զիւրի մօտ, կրի կաշաղ տեղում, որ Զօրախ իշխանից երկու վերա հնու է, յունիսի 28-ին, երեկոյան ուսուղաները կողպուել էին 7 ֆուրգոն և մի սպայակ: Պարզեանից զալին են կողմ թիֆլիսից բարձր չարքով ճոխեղներում և այլ բաներով, բոլոր ֆուրգանների մարդիկը եղել են 27 հողի, որոյ մէջը 2 կին և մի փոքրիկ աղջիկ: 12 աւաղանները Ֆորգանները հեռացել են ճանապարհից զեպի մի ձոր, որ այն տեղ կողպուել են, այդ ժամանակը երեկոյն է մի սպայակ: Երբ վերայ վումբ է մի անգլիացի, որ զալին է լինում թիֆլիսի Պարսկաստանից, նորա առաջը ևս կողում են և տանում նորա հետ միայն ձորը: Այնուհետ առաւօտից մինչև երեկոյ հանդիման և խաղաղ կողպուում են զեպանում: Ֆորգանների ձիաներից 13 հատ լուրջ ջոկում կողպուած բաները բարձում և երեկոյան ճանապարհ ընկում: Ասում են թէ անաղանների այդ խումբը կարգել է Կաշառաւոր աղբի որդիներին մինչ, որ փախել է բերդից:

Բարձրագոյն հրամանաւ Երեսնու հաւանական Նախական է թիֆլիսի փոխ-նախադարձ մենիւր Ռոստոմիւր:

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՅԲՆԱՍԻԱ

— Փարիզ. Պարիզի Շահի Յրախալից վերադառնալու մասին «Temps» լրագրից գրում է. «Մենք յուսով ենք, որ Շահը մեր մասին բարի յիշատակ տալու իւր հետ: Այս երկու շաբաթուայ մէջ փախկում և վերադառնալու ցոյց տուած հեռաւորութիւնը արժանի էր մեր աւանդութեանը: Նա էր շրջել և սիրելի: Այս օրը լրագրի ընդունելութիւնը Շահը պէտք է հաւանելու առաւել ևս, որովհետեւ միանգամայն շահալիրութիւնից չէր առաջ եկած: Պարսկաստանի վերաբերութեամբ մենք չունենք Ռուսաստանի և Անգլիայի զիւրը: Թէ՛ հրաւում ապրեցութիւնն ստանալը մեր արտաքին քաղաքականութեան զիւրը նպատակները չէ: Մենք կարող ենք միայն ցանկալ, որ արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը, փաճարականութիւնը և արդիւնաբերութիւնը արտա մուտք ունենան Պարսկաստանում և այս կողմից յոյս կայ, որ Շահի փարիզ այցելութիւնը անհետեւեալ չի մնայ: Շահը տեսաւ մեր թանգարանները, արձանները, հասարակական հիմնարկութիւնները, մեր արդիւնաբերութիւնը գիտական աշխարհների բոլոր հրաշալործութիւնները և ըստ երեւոյթի, հիպոթաւ այդ բոլորից: Անշուշտ, նա իւր տեսածից իւր ժողովրդի համար օգտաւէտ դասեր քաղեց:

— Նանտի քաղաքի քաղաքային վարչութիւնը գերմանական զօրքի հետանուլու պատճառով մտադրութիւն ունի, մի ազգային տնտեսութեան նախընտրել և ինչպէս յայտնի է արդէն, հրաւիրել էր Տիւերին այդ հանդիման ներկայ գտնվել: Այժմ Նանտու լրագրերի հաղորդում են Տիւերի նամակը, որով նա շատ քաղցր շնորհակալութեամբ հրաժարվում է ընդունել այդ հրաւերը, պատճառ բերելով իւր տխրութիւնը և, այլ հանգամանքներ:

— Յունիսի 6-ին Վալտիսիւում լեռնային, որ Տիւերը գալիս է այդ քաղաքը Օղէի քաղաքների վարչութեան նստելի մասնակցելու, որպէս նախադրած այդ ընկերութեան: Մենք բազմաթիւս ժողովուրդեան ժողովեցան երկաթուղու կայանը երեկոյան ժամի 10-ին: Տիւերը կաղիմիր Պերիէի հետ տեղ հասաւ: Բոլորեան հանցին իւրեանց զիւրախիւրը և բացաւ դանչեցին: Կիցեց, հանրապետութիւն, կեցցէ Տիւերը: Ընդհանուր խորհրդի անդամ Կիւրանը մի համառօտ ճառ ասած, ուր յայտնելով իւր և քաղաքի խորին յարգանքը դէպի նա, ասաց, որ քաղաքացիք միանգամայն հրաւարվում են իւրեանց ներկայացուցիչներից ազգային ժողովում, որովհետեւ այն երեսփոխանները մայիսի 12-ին (Տիւերի անկման օրը) Տիւերին հաւատակ կուսակցութեան հետ միացան: Տիւերը շնորհակալութեամբ պատասխանեց և հազիւ հաղ կարդալու հասնել իւր կաղը: Երբան մեծ էր բազմութիւնը, որ անպաղար կաղում էր կեցցէներ ի պատու: Թանգալին հիւրի և հանրապետութեան:

— Ազգային ժողովը որոշեց զօգել իւր նստելը յուլիսի 15-ից մինչև հոկտեմբերի 24-ը, մի մշտական յանձնաժողովի յանձնելով կառավարութիւնը և ընդունելով արդարութեան նախարար Կիւրան և անաղանը ունի գաւա

